



Analys över avel med västsibirisk laika 1999 -2008

Inledning

Följande analys baseras helt på SKK:s Rasdata för de båda raserna öst- och västsibirisk laika under åren 1999 till 2008. En dubblett i Rasdata har rensats bort, Totalt finns därefter i datafilerna 2256 västsibiriska laikor, varav 633 hundar födda i perioden 1.1 1999 till den 31.12 2008, se tabellen 1. Bearbetningar av data har skett dels i programmet LatHunden och dels i statistikprogrammet StatView.

Registreringar och inavel

Tabell 1. Västsibiriska laikor födda åren 1999-2008, deras inavel och könsfördelning

FÖDELSEÅR	FÖDDA	HANAR	TIKAR	KÖNSKVOT	INAVEL %
1999	41	24	17	1,4	0,9
2000	76	37	39	1,0	1,3
2001	39	19	20	1,0	5,8
2002	56	24	32	0,5	2,6
2003	72	33	39	0,8	3,7
2004	60	31	29	1,1	2,7
2005	56	23	33	0,7	0,1
2006	81	39	42	0,9	2,2
2007	75	35	40	0,9	1,0
2008	86	41	45	0,9	0,4
S:a / M-värde	633	297	336	0,88*	2,1

* Förväntad könskvot hos hund är ca 1,0 till 1,1

Avelsbas (effektiv population)

Den beräknade avelsbasen (effektiva populationen (N_e)) avser inte antalet faktiskt använda avelsdjur. Beräkningarna utgår i stället från den faktiska ökningen av inavelsgraden i den stam av hundar man faktiskt har. Därefter beräknar man hur stor en slumpparad population med lika antal hanar och tikar skulle behöva vara för att inavelsstegringen skulle bli densamma som i den verkliga hundstammen. Det antal man då får fram är måttet på den effektiva populationen eller avelsbasen. Den effektiva avelsbasen beskriver således hur närbesläktade de avelsdjur är som kommer till användning och vilken effekt den släktskapen får på förlusten av ärftlig variation i djurstammen. Normalt räknar man med att en ras eller art befinner sig i all

varlig fara för svåra genetiska skador när avelsbasen (den effektiva populationen) underskrider nivån 50. Observera att ett värde på 500 för effektiv avelsbas inte innebär att så många hundar använts i avel. Innebörden är att inavelsgraden i rasen inte för den aktuella perioden steg mer än den skulle ha gjort i en slumpvis parad population omfattande 250 hanar och 250 tikar. Vid exempelvis starkt inslag av obesläktade importhundar i aveln kan man under en kortare period hamna i en situation där inaveln inte stiger över huvud taget. Det uppfattas då vid beräkningarna så att man haft tillgång en praktiskt taget obegränsad population för avel.

Dataprogrammet LatHunden, Genetica AB, medger också beräkningar av "tillgänglig" avelsbas. Beräkningen baseras på slumpmässiga simulerade parningar för två generationer framåt i tiden. Endast de hundar som verkligen använts som avelsdjur av rasens uppfödare utgör startpunkt för beräkningarna. Vid de simulerade och slumpmässiga parningarna tillåts dock inte parning mellan helsyskon eller föräldrar och avkomma. Programmet tar i övrigt inga andra hänsyn.

Tabell 2. Förändring i effektiv population (avelsbas) för västsibirisk laika 1999-2008

År	Kullar	Valpar	Utnyttjad Ne	Tillgänglig Ne	Valpar / hane	
					Max	Rek
2004- 2008	55	312	500	35	17	7
1999 - 2003	41	209	67	37	11	5

- 1) Kullar och valpar avser totalantalet för beräknad 5-årsperiod bakåt från angivet år.
- 2) N_e = effektiv population (avelsbas)
- 3) Skillnaden mellan tabellerna 1 och 2 i antal kullar och valpar beror på att tabell 2 endast tar med S-registrerade valpar med känd mor och födelsedatum. Tabell 1 omfattar alla registrerade.

En analys av den utnyttjade avelsbasen för visar en väsentlig förbättring. Den tillgängliga avelsbasen är praktiskt taget oförändrad och ligger långt under det önskade minimivärdet 100. Värdet är så lågt att man kan konstatera att rasen inte klarar en inhemsk avel utan betydande och fortlöpande tillskott utifrån. Det bör observeras att det under sådana omständigheter är praktiskt taget omöjligt att bedriva en avelsverksamhet med en självständig målsättning. Man blir i praktiken beroende av den avel som bedrivs i de länder från vilka importerna hämtas.

EFFEKTER AV INAVEL PÅ FRUKTSAMHET

I huvudsak beroende av det begränsade materialet för beräkningar syns inga påtagligare effekter av inavel på fruktsamhet för västsibirisk laika. I ett större material från en nyligen genomförd analys redovisas i stället effekterna av inavel på kullstorlekar inom rasen jämthund.

I Sverige födda kullar har indelats efter parningstyp. Parningstyp innebär då graden av släktskap mellan föräldrarna baserad på inavelsberäkningar för att mäta släktskapen. Parningstyp 1 motsvarar parningar där föräldrarna är mindre släkt än kusiner. Parningstyp 2 = föräldrar släkt som kusiner eller motsvarande. Parningstyp 3 = föräldrarna släkt som halvsyskon eller motsvarande (gäller således även parningar med far- eller morföräldrar eller med föräldrars syskon). Parningstyp 4 = parning mellan helsyskon eller mellan föräldrar och avkomma.

Tabell 3. Effekt av nära släktskapsavel på kullstorlek (endast jämthund)

Parningstyp	Antal kullar	Inavelsgrad	Kullstorlek
1	6755	1,5	5,8
2	567	8,1	5,1
3	307	16,4	4,3
4	97	28,5	3,5

Beräkningarna är baserade på samtliga 1:a -3:e kullar i hela databasen från slutet av 1960-talet och framåt för att visa hela inavelseffekten. Begränsningen till 1:a till 3:e kullar har gjorts därför att kullstorlekar dels sjunker med stigande kullnummer och dels därför att ett urval grundat på tikars fruktsamhet alltid sker. Den gjorda begränsningen ger därför en riktigare bild av inavels faktiska verkan på fruktsamheten. Vad som inte framgår av tabellen, men som är känt från andra djurslag, är att samtidigt med sjunkande kullstorlekar vid ökande inavel så ökar också svårigheterna att få hondjuren dräktiga. Tyvärr finns ingen parningsstatistik inom SKK så den typen av effekter kan inte redovisas för hundraser. Under senare år har dock andelen kullar efter mycket närbesläktade parningar gått ned kraftigt, någon enstaka kull per år, och är så få att de troligen i första hand är orsakade av oplanerade parningar. Därmed minskar också riskerna för fruktsamhetsrubbingar. Samtidigt bör riskerna för störningar i immunförsvaret ha minskat då immunförsvaret och fruktsamhet delvis regleras av samma gensystem.

Mot bakgrund av den rätt intensiva informationen om inavels negativa verkan på hundar hälsa, vitalitet och fruktsamhet är det rätt överraskande att det fortfarande 2008 produceras kullar med en inavel som ligger över eller vid kusinparningsnivå. Extremexemplet är en svenskfödda västsibirisk kull med 14,5 % i inavelsgrad. Totalt har 22 kullar av västsibirisk laika en inavelsgrad över kusinparningsnivå eller 6,25 %. Ingen av de kullarna är dock födda de senaste åren. Den tidigare rätt höga inavelsgraden har snarare sänkts än ökat, något som säkert bidragit till att den utnyttjade avelsbasen kommit att bli hög.

Hanhundars användning

Matadorer

Möjligheterna att bevara ärftlig variation i en ras är i betydande grad beroende av antalet för avel tillgängliga handjur och det sätt på vilket de används i avel. Beräkningarna utgick tidigare från att en genomsnittlig hanhund utnyttjas i avel under en period av 4-5 år. Nya beräkningar visar att det faktiska *generationsintervallet*, den tid som förflyter mellan föräldrars första kull till avkomman i genomsnitt får sin första kull är 5,4 år för västsibirisk laika.

SKK:s rekommendationer om maximal produktion efter en enskild hanhund är fortfarande ca 5 % av den totala valpproduktionen under en generation, med generationsintervallet 5 år. Det ger då en enkel tumregel att en hane inte bör tillåtas få flera valpar än vad som motsvarar 25 % av ett års normalregistreringar. Tillämpas den gränsen skulle taket för västsibirisk laika ligga vid 16 valpar per hane. Det föreslagna värdet skall dock ses som ett absolut tak och inte som en rekommendation för normalproduktion. Vill man hålla sig till en mer balanserad avel bör värdet inte överskrida ca 2 % av valpproduktionen under en generation, eller 10 % av ett års normalregistrering. Hänsyn bör också tas till att tillämpat generationsintervall i rasen. Med dagens registreringssiffror skulle man då hamna vid ett tak på bara ca 6-7valpar per hane för västsibirisk laika. Ingen avel för kommersiell produktion med andra djurslag överskrider det lägre värdet, vilket motsvarar ca 50 hanar i aktiv avel per generation.. Orsaken är helt enkelt att det är oekonomiskt p.g.a. högre sjukdomsfrekvenser och lägre tillväxt. Hunduppfödare, och uppfödare av sällskapsdjur, har allmänt underskattat nackdelarna med inavel därför att de inte kontrollerat effekterna lika omsorgsfullt som i annan husdjursavel.

Av de hanar av västsibirisk laika som har lämnat kullar efter den 1.1 1999 har bara S23020/2004 Druzhok, med 35 egna valpar, överskridit det rekommenderade maximitaket.. S47086/93 Chant har dock tidigare 72 valpar Skall man hålla balans på sikt i avelsarbetet bör antalet barnbarn inte nämnvärt överstiga dubbla antalet barn. Varje hund har ju både en farfar och en morfar. Nio hanar som fått avkomma under perioden har då mer än dubbla rekommenderade maxantalet barnbarn, med S38216/89 Turbo som extremexempel med sina 113 barnbarn. Det måste observeras att den typen av avel leder till att en stor del av stammens tikar bli hel- och halvsysstrar, vilket oundvikligen minskar den effektiva avelspopulationen och ökar risken för förlust av nödvändig ärftlig variation. Den enda motåtgärden är då förnyade importen av mindre besläktade hundar.

Det är förhållandevis lätt att skapa regler för enskilda hanars användning, men avsevärt svårare att begränsa användningen av deras barn och avkommor i senare generationer. För bevarande av nödvändig ärftlig variation är det ändå lika nödvändigt att försöka hålla kontroll på att en enskild hane inte i kommande generationer ger alltför stort genomslag. Den tidigare nämnde Turbo finns redan i 233 hundars stamtavlor. Den enda åtgärd som kan leda till en annorlunda avelspolitik för rasen är att uppfödarna görs medvetna om de långsiktiga riskerna med koncentrerad avel och att man snabbt, exempelvis på rasklubbens hemsida, informerar om födda kullar och deras bakgrund. Idealet vore att få en löpande redovisning av

genomförda parning så att alla uppfödare snabbt får information när en hane börjar bli överanvänd.

Avelsdebut

Den genomsnittliga åldern vid avelsdebut, då den första kullgivande parningen sker, är 3,8 år för hanar och 3,6 år för tikar, vilket i båda fallen är acceptabelt. Den lägsta debutåldern är dock 0,8 år för hanar och 1,3 år för tikar.

Det är inom jakthundsaveln knappast möjligt att göra en rättvisande värdering av en tilltänkt avelshanes egna prestationer om denne är mycket ung vid första parningen. Avel med hundar som ännu inte uppnått två års bör därför så långt möjligt undvikas. Det är särskild angeläget i raser med så begränsad avelsbas att det knappas ges utrymme för avkommeprövning

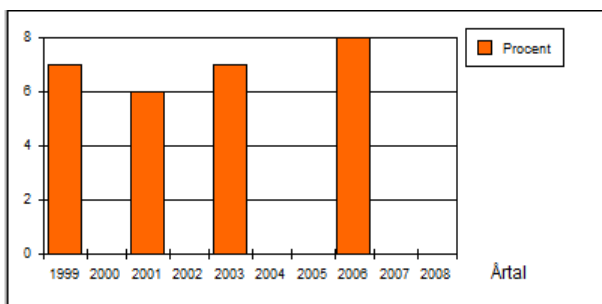
Något som lätt glöms bort vid avel av detta slag är att det alltid är större behov av tikar än hanhundar i aveln. Om man då producerar ett stort antal kullar efter ännu oprövade hanhundar kan det skapa problem. Om hanhundarna inte håller önskad kvalitet har man ändå fått ett stort antal döttrar efter dem. Även om sönerna inte går i avel kommer åtskilliga av döttrarna normalt att göra det. Därmed kommer man att försvaga effekterna av sitt avelsarbete genom att inte tillräckligt beakta effekterna på tikrekryteringen av alltför intensiv användning av enskilda hanhundar innan man vet något om vilka egenskaper de nedärver.

Avelshundarnas inavel

Det har varit möjligt att beräkna inavel 32 hanar av västsibirisk laika. För de hanar där beräkning varit möjlig är den genomsnittliga inaveln 1,8 %, vilket är nära raserns genomsnittliga inavel. Anledning till redovisningen här är att man bör observera att, även om inavelsgrad inte är ärftlig, så bidrar starkt inavlade hundar mindre till att upprätthålla ärftlig variation. De båda helbröderna N22501/99 Finnshaugen´s Bacchi och N24037/00 Finnshaugen´s Tikko en inavelsgrad på 5 % över 5 generationer bidrar därför mindre till ärftlig variation i rasen än två helt obesläktade hanar. Det är ju dessutom lite överraskande att man i en ras som är beroende av importer satsar på att importera två helbröder i stället för att tillföra med ärftlig variation genom import av så obesläktade hanar som möjligt.

Veterinär statistik

Den veterinära statistiken omfattar främst HD. Diagrammen 1 visar att frekvensen HD, för vid de år då hundar röntgats ligger under 10 %. Andelen röntgade hundar är så pass stor att värden får anses relativt representativa och inte ger anledning till någon oro.



'Diagram 1. HD-frekvens för västsibirisk laika
Bruksegenskaper.

Jaktprovsmeritering

Totalt 90 hanhundar är använda i avel under perioden. Av dem har 18 registrerade jaktprov från tävlingar i Sverige varav 15 erövat något pris. Därutöver finns ytterligare 9 fäder utan svenska provresultat. De utländska hanarna har samtliga erövat jaktprovschampionat. Hanarnas användning i avel framgår av tabell nr 5.

Tabell 5. Användning av hanar med olika meritering, avkommor i medeltal

Västsibirisk laika	Antal hanar	Antal avkommor	Antal barnbarn
Med jaktprovschampionat	16	12,4	19,7
Jaktmeriterade ej championat	8	11,1	7,5
Övriga	66	6,9	7,6

Championatregistret är inkonsekvent i SKK:s Rasdata och för in beteckningen "J" för championat även för hundar som saknar championat men har prisvinnande jaktprov. De har sammanförts i raden "Jaktmeriterade ej championat" i tabell 5.

En analys över avkommans prestationer vid jakt efter jaktmeriterade fäder som har respektive saknar championat visar en intressant bild. Vid beräkning där också 0-prisade tävlingar ingår får avkomman efter jaktprovschampions i genomsnitt 46,2 poäng och efter övriga hanar med pris på jaktprov men utan championat 46,5 poäng. För avkomman efter helt omeriterade fäder är medelpoängen för samtliga prov 43,4. Resultatet är liknande det som visats vid tidigare analyser över jämthund. Det ger ingen extra effekt vid avelsurvalet att ta hänsyn till championaten jämfört med att endast lita till medelvärden från faktiskt genomförda prov. Däremot finns en viss effekt av att använda jaktprovade fäder.

Det tycks vara så att meritering till championat nödvändigtvis har något värde. Följande avsnitt är också hämtat ur utredningen om avel med jämthund:

Slutpoängen vid jaktprov för avkomman efter hanar med jaktprovschampionat hamnar på 73,7 och för övriga hanar på 74,4. Championfädernas avkomma har således något lägre totalpoäng vid sina prov. Lite större blir skillnaden om man också tar med prov med 0-pris. För championavkomman uppgår 0-prisens andel till 37,7 % av avlagda prov och för övriga fädernas avkomma är andelen 0-pris 33 %. Hanar med championat har således prövad avkomma med något lägre genomsnittsresultat än avkomman efter hanhundar utan jaktprovschampionat.

Medelvärde för samtliga prisade prov är 73,9 och standardavvikelsen 9,9. Vid normalfördelning faller 95 % av resultaten inom \pm två standardavvikelser.

Medelpoängen för de jaktprov som under samma tid genomförts med västsibirisk laika är 67,3.

Jaktegenskapernas nedärvning

Jaktproven för västsibirisk laika är för få för att medge analys av jaktprovets ärftlighetsgrad med någon tillfredsställande säkerhet. Här redovisas i stället de analyser som gjordes för jämthund i slutet av 2008. Följande text och tabell är tagna direkt ur den rapporten:

Det är ingen mening i att vid avelsurval ta med egenskapsvärden som inte har en ärftlig bakgrund. Urval för sådana värden är inte bara ineffektiva i sig. De begränsar också möjligheterna att i stället välja djur efter viktigare egenskaper som visar ärftlig variation.

Nedärvningen av en egenskap beskrivs som ärftlighetsgrad, arvbarhet eller heritabilitet. De båda första anges vanligen som procenttal medan heritabiliteten anges i decimaltal. Vad de tre begreppen egentligen beskriver är hur stor andel av skillnaden mellan utvalda föräldradjur och rasmedelvärde (populationsmedelvärde) som kan förväntas gå i arv till avkomman. Mer komplicerat än så är det i grunden inte. Men det måste vara helt klart att ärftlighetsgrad inte är en biologisk konstant som gäller djuret eller de egenskaper djuret faktiskt har. Ärftlighetsgraden beskriver den säkerhet med vilken mät- och bedömningsvärden kan användas för att göra avelsurval. Vid exempelvis 20 % ärftlighetsgrad så har skillnaderna i bedömnings- och mätvärden till 80 % påverkats av andra faktorer än arv.

Då jaktprov inom SÄK registrerats central inom SKK sedan 1992 finns i dag ett relativt stort material tillgängligt för analys av ärftlighetsgrad. Ärftlighetsgraden kan beräknas på två i princip skilda sätt. Endera jämför man avkommans resultat med föräldrarnas eller så jämför resultaten inom och mellan hel- och halvsyskongrupper. Den första metoden, beskriver hur mycket avkommans resultat faktiskt är påverkade av föräldrarnas prestationer när de provades. Resultatet brukar därför beskrivas som "Realiserad ärftlighetsgrad".

När metoden baseras på likheter inom och skillnader mellan syskongrupper så sker en beräkning som grundar sig på individernas inbördes släktskap. Förväntan är ju att helsyskon till 50 % liknar varandra och att halvsyskons genetiska likhet i genomsnitt är 25 %. Vid en ärftlighetsgrad på 100 % skulle likheten i egenskaper mellan helsyskon och mellan halvsyskon nå just värdena 50 % respektive 25 %. De verkliga mätningarna ger dock aldrig så total överensstämmelse. Ur skillnaden mellan total överensstämmelse och verkliga resultat kan då ärftlighetsgraden för egenskaper beräknas. Metoden kräver mer avancerade analyser och blir dessutom osäkrare på grund att man beräknar vad som kan komma att hända och inte vad som faktiskt har hänt från en generation till nästa.

Nedan följer en tabell med beräknad ärftlighetsgrad för jaktprovsmomenten inom SÄK och för jämthund. De värden som står efter \pm anger säkerheten i beräkningarna. Det verkliga

värdet väntas falla inom \pm från angivet huvudvärde. Om värdet efter \pm är större än värdet före så är den beräknade ärftlighetsgraden inte säkert skild från 0.

Tabell 6. Beräknade ärftlighetsgrader för jaktprovsmomenten inom SÄK, jämthund

Jaktprovsmoment	Avkomma - föräldrar		Hel- och halvsyskon	
	Antal par	Ärftlighet %	Antal individer	Ärftlighet %
1. Sök, tempo	2965	18,5 ± 3,2	5592	19,6 ± 1,3
2. Sök, omfattning	5179	41,4 ± 4,4	4164	17,8 ± 1,2
3. Förmåga att finna älg	3573	22,9 ± 2,7	4038	13,4 ± 1,2
4. Avstånd	2820	15,6 ± 3,9	4009	13,9 ± 1,2
5. Ståndskall, upptag	4994	40,3 ± 1,5	3689	5,5 ± 1,1
6. Ståndskall, kvalitet	3267	15,8 ± 2,4	4894	11,4 ± 1,3
7. Vilja att förfölja älg	2818	14,9 ± 3,5	3983	24,8 ± 1,5
8. Förmåga att ställa älg	2581	14,8 ± 3,4	5338	10,7 ± 1,1
9. Skalltid	2469	9,1 ± 2,9	4694	12,4 ± 1,4
10. Skall, hörbarhet	2451	17,2 ± 3,6	4757	23,9 ± 1,7
11. Skall, täthet	2436	26,6 ± 3,6	4737	41,8 ± 2,1
12. Samarbeta	2668	0 ± 0	5324	9,2 ± 1,1
13. Lydnad	3019	4,4 ± 2,5	5585	16,2 ± 1,2

Vid båda beräkningsmetoderna finns felkällor som inte är alldeles lätta att komma till rätta med. Om valpar ur vissa kullar i första hand sprids till aktiva jägare och valpar ur andra kullar sprids mer slumpmässigt kan det uppstå skillnader i kullar prestationer på jaktprov som har mer med ägarens aktiva engagemang att göra än med faktiskt nedärvda egenskaper. Det förekommer också effekter gemensam kullmiljö, exempelvis inverkan av tiken eller andra förhållanden hos uppfödaren. Ju längre hundarna stannar hos uppfödaren desto större kan sådana effekter bli. De nämnda felkällorna drabbar i första hand metoden där man jämför hel- och halvsyskon med varandra och mot andra likadana grupper.

Jämförelsen mellan avkomma och föräldrar är mindre utsatt för felkällor. Det går lång tid mellan prövning av föräldrars och avkommors prestationer och den direkta inverkan av gemensam miljö blir relativt liten. Beräkningarna kan dock komma att underskatta ärftlighetsgraden i situationer där man bedriver ett starkt urval av hundar till avel. Ju mer lika föräldrarna blir genom urval av särskilt meriterade individer desto mindre blir också möjligheten att mäta effekten av avelsurvalet genom att jämföra föräldrar mot avkomma. Avkomman kommer alltid att visa en spridning, men om alla föräldrar genom urval är likvärdiga så har man ingen skillnad mellan föräldrar att jämföra avkomman mot. Ärftlighetsgraden skulle under så extrema förhållanden gå ned till 0 % även för egenskaper som egentligen är starkt ärftliga.

Vid båda beräkningssätten finns ytterligare felfaktorer. Ju större skillnaderna är mellan domares sätt att använda poängsystemet för meritering, och ju mer varierade jaktförhållandena är vid de enskilda proven, desto lägre kommer den beräknade ärftlighetsgraden att bli. Preliminära analyser visar, inte helt oväntat, på att sådana domareffekter finns även om de inte är särskilt framträdande. Inte heller förefaller ålder vid provtillfället nämnvärt påverka resultaten. Däremot är könsskillnaderna statistiskt säkra. Hanhundarna har ett genomsnittligt resultat vid jaktprov som är ca 3 poäng högre än tikarna. Den skillnaden torde dock inte påverka beräkningarna v ärftlighetsgrad. Slutligen bör det nämnas att jaktförhållanden vid prov varierar och påverkar resultaten, något som får till följd att ärftlighetsgraden för provresultat sjunker.

Om urvalet skall bli effektivt är det därför viktigt att man eftersträvar så enhetliga bedömningsregler och så likartade prövningsförhållanden som möjligt.

Vid subjektiva bedömningar under sådana förhållanden som råder under normala jaktprov kan man inte vänta sig att bedömningsvärden skall nå särskilt hög ärftlighetsgrad. Men det går att nå avelsframsteg genom urval även med relativt låga värden för ärftlighetsgrad. Det är visserligen inte särskilt effektivt att välja hundar till avel på enstaka provresultat när säkerheten för enskilt resultat är låg. Vad man kan göra är att pröva samma hundar flera gånger och göra urval efter deras medelresultat. En annan möjlighet att öka säkerheten i avelsurvalet är att bedöma avelsdjur efter avkommans prestationer. Nedanstående tabell visar på hur säkerheten kan ökas genom kombination av data från flera källor.

Tabell 7. Förändringen i säkerhet vid avelsurval vid kombination av information

Information om	Ärftlighetsgrad		
	10 %	30 %	60 %
Föräldrar	5	15	30
Föräldrar + far- % morföräldrar	8	18	36
Egna provresultat	10	30	60
5 avkommor	11	29	46
10 avkommor	20	45	64
30 avkommor	43	71	85
50 avkommor	56	81	90

Som framgår av tabellen så ökar säkerheten ju mer information som insamlas från individens själv och dess nära släktingar. Tabellen visar också att ett urval grundat på avkommebedömning på bara 5 avkommor inte är effektivare än att välja direkt på hunden egna resultat. Vid mycket låga värden för ärftlighetsgrad behöver därför minst ca 20 avkommor prövas. Vid lite högre värden, 20-30 %, kan det räcka med 10-15 avkommor för att säkerheten skall bli tillfredsställande. Under praktiska förhållanden lönar det sig normalt inte att eftersträva mycket högre säkerhet än ca 50 %. Orsaken är den att vid den nivån blir det mer lönsamt att använda prövningsresurser för att testa fler avelsdjur än att öka säkerheten i värderingen av dem man redan har data för. Avelsframsteg åstadkoms ju inte bara av säkerhet i resultat utan är också beroende av att det finns relativt gott om individer att välja bland.

Vid alltför höga krav på säkerhet i bedömning av en individs värde i aveln kommer för få individer att prövas. Genomsnittkvaliteten för de prövade blir därför lägre. Resultatet blir att man kommer till en gräns där krav på ökad säkerhet vid prövningar leder till att de möjliga framstegen i avelsarbetet i själva verket minskar.

Kursiverad text och mellanliggande tabeller är hämtade ur jämthundsdsrapporten

Utställningsmeritering

Av de 90 använda hanhundarna har 37 svensk utställningsmeritering. Av dem är 17 jaktprovade, varav 7 har tilldelats jaktprovschampionat. Övriga avelshanar med

jaktprovschampionat har samtliga utländska registreringsnummer och har därför sannolikt motsvarande utställningsmeritering i sina hemländer.

Slutsatser & Rekommendationer

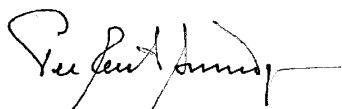
Avelsbasen är smal även om man under senare år genom importer ökat tillgången till mindre besläktade hundar. Rasen är beroende av fortlöpande importer för att inte förlora så mycket ärftlig variation att de tar skada både till allmän vitalitet, hälsa och fruktsamhet.

De låga samband som redovisats både för jämthund och västsibirisk laika när det gäller erövrade jaktprovschampionat och avkommans jaktprestationer på prov gör det angeläget att inte fixera aveln vid hundar med jaktprovschampionat. Det innebär endast skadlig begränsning av avelsbasen. Däremot syns positiva skillnader för avkomman till jaktprovade hundar jämfört med avkomman till hundar som inte har jaktprovats.

Enligt vad som framkommit vid kontakter under utredningens gång har man tagit in laikor till Sverige i syfte att skapa jakthundar med en större bredd på jaktinriktningen än enbart jakt på älg. Som framgår av tabellen 2 är den tillgängliga avelsbasen, d.v.s. avelsbasen baserad på i Sverige befintliga hundar, relativt låg. Rasen är därför tills vidare beroende av fortlöpande importer för att upprätthålla tillfredsställande hälsa och vitalitet. Men därmed är man också helt beroende av avelsinriktningen i de länder från vilka importhundar tas in och kan inte räkna med att bedriva ett självständigt avelsarbete. Just frågan om målsättningen i avelsarbete bör därför ägnas ökad uppmärksamhet. Det gäller särskilt som man under utredningens gång framfört att aveln med laikor skulle breddas till att omfatta egenskaper anpassade till både björn och vildsvinsjakt och jakt på skogsfågel. Det måste ifrågasättas om det alls är möjligt att nå framgång med att ur en så begränsad population skapa så allsidiga jakthundar att de kan konkurrera med raser som specialiserats för skilda jaktformer. Redan att hålla inavelsökningen på en måttlig nivå kräver en hel del urvalsutrymme. Varje egenskap man därefter lägger till i avelsurvalet begränsar ytterligare antalet hundar som uppfyller ställda krav både vad gäller exteriör, hälsa och jaktliga kvaliteter. Fastställande av urvalskrav måste därför alltid börja med att beräkna det minsta antal hundar som behövs i avel för att upprätthålla en tillfredsställande avelsbas. Först därefter kan man fastställa övriga krav för avel.

Det är en allmän svårighet inom jakthundsaveln att få tillräckligt många hundar till prov så att underlaget för avelsurval blir någorlunda effektivt. Inom aveln med drivande hundar har man i ökad utsträckning, med arbetet inom Finskstövvarföreningen som exempel, börjat undersöka möjligheterna att som underlag för avelsarbetet komplettera jaktproven med jägarnas egna bedömningar av hundars jaktliga prestationer. Producenter av jakthundar bör, liksom andra producenter, ha kundernas uppskattning av kvaliteten hos de varor man säljer vara som en grundläggande målsättning. När det gäller köpare jakthundar så är dessutom kundkretsen som regel både kvalificerad och har möjligheter att utsätta produkterna för omfattande egna prov. Resultaten av sådana prov bör på något sätt också kunna tas till vara i avelsarbetet.

Sprötslinge den 25 juli 2009



Per-Erik Sundgren